

~ 1 ~
โบราณสถานถ้ำวัว

ชื่อแหล่ง : โบราณสถานถ้ำวัว
ที่ตั้ง : ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเขาน้อย ห่างจากถ้ำเขาน้อยไปทางทิศเหนือ
ระยะทางประมาณ 100 เมตร

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง :

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม :

สภาพภูมิศาสตร์ :

เขาน้อย หรือ เขาน้อยทรงอาสน์ ลักษณะเป็นภูเขาหินปูนขนาดเล็กวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ความยาวประมาณ ๒๕๐ เมตร ความกว้างประมาณ ๑๕๐ เมตร และความสูงประมาณ ๗๐ เมตร ภายในภูเขามีถ้ำหินปูนทั้งขนาดใหญ่และเล็กตั้งอยู่หลายแห่ง บางแห่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถาน เช่น ถ้ำเขาน้อย ถ้ำวัว แหล่งน้ำ :

ประวัติ :

สภาพปัจจุบัน :

หลักฐานทางด้านโบราณคดี :

ลักษณะเป็นถ้ำขนาดใหญ่อยู่สูงจากเชิงเขาขึ้นไปประมาณ 30 เมตร ปากถ้ำหันทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือขนาดความกว้าง 2.40 เมตร ด้านหน้าถ้ำเพดานส่วนบนได้ถล่มยุบลงมาทั้งหมด ทำให้แสงสว่างสามารถส่องผ่านเข้าไปภายในคูหาได้บางส่วน ภายในถ้ำแบ่งออกเป็น 2 คูหา คูหาแรกมีขนาดใหญ่วางตัวยาวลึกเข้าไปด้านในแนวเหนือ-ใต้ ความกว้างประมาณ 25 เมตร ความยาว 47 เมตร และความสูง 30 เมตร คูหาที่สองอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของคูหาแรกมีลักษณะเป็นห้องโถงกลมขนาดความกว้างประมาณ 10 เมตร

จากการสำรวจพบว่าด้านหน้าถ้ำวัวมีศาลาไม้ขนาดเล็กซึ่งพระภิกษุที่เคยเข้ามาก่อสร้างไว้ตั้งแต่เมื่อประมาณปี พ.ศ.2543 สำหรับใช้จำศีลภาวนา คูหาขนาดใหญ่ด้านในพบชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่ถูกรื้อทำลายจนหมดสภาพ มีก้อนอิฐและชิ้นส่วนปูนฉาบกระจายอยู่ทั่วไปในคูหา นอกจากนี้ยังพบโบราณวัตถุจำนวนหนึ่งตกปะปนร่วมอยู่ด้วยรายละเอียดของหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในถ้ำวัว มีดังต่อไปนี้

ก้อนอิฐ ลักษณะเป็นอิฐขนาดใหญ่ ความกว้าง 19.5-20 เซนติเมตร และความหนา 7.5-8 เซนติเมตร เนื้ออิฐหยาบมีส่วนผสมของแกลบข้าวเป็นจำนวนมาก เผาด้วยอุณหภูมิสูง อิฐสุกสม่ำเสมอทั่วกันทั้งก้อนมีสีแดงอมส้ม

ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา พบเป็นจำนวนมาก ขนาดความหนา 0.3 , 0.5 , 0.8 และ 1 เซนติเมตร ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวเรียบ บางชิ้นมีการตกแต่งด้วยการทาน้ำดิน ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบส่วนใหญ่เป็น ชิ้นส่วนปาก ลำตัว และส่วนก้นภาชนะ

สามารถจำแนกประเภทออกได้เป็น ภาชนะดินเผาแบบมีเชิง ถ้วยดินเผาแบบมีฐาน หม้อดินเผาหรือโอหินเผา อ่างดินเผาและภาชนะดินเผาแบบมีสัน

ตะคันดินเผา ภาชนะดินเผาขนาดเล็กใช้งานโดยการใส่น้ำมันตามไฟต่างตะเกียง โดยทั่วไปมีรูปทรงคล้ายถ้วยทำขึ้นอย่างหยาบๆ ใช้วิธีการง่ายๆ คือ เมื่อนวดดินได้ที่แล้วทำให้เป็นก้อนกลม มีขนาดโตตามต้องการ แล้วใช้หัวแม่มือบีบกดดินให้ได้รูป มีขนาดความหนาใกล้เคียงกัน หลังจากนั้นใช้มือปาดผิวให้เรียบ แล้วนำไปเผา

การสำรวจโบราณสถานถ้ำวัวพบตะคันดินเผาจำนวนทั้งหมด 11 ชั้น ทั้งสภาพสมบูรณ์และชำรุดแตกออกเป็นชั้นส่วน จำแนกตามรูปแบบออกได้ ดังนี้

แบบที่ 1 ตะคันดินเผาทรงกลมก้นมน พบจำนวน 3 ชั้น สภาพสมบูรณ์ 1 ชั้น ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาขนาดเล็ก ปากตรงก้นมนลึก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 5.0-5.5 เซนติเมตร ความสูง 3.0 เซนติเมตร และความหนา 1.0 เซนติเมตร ขึ้นรูปแบบง่ายๆ ด้วยมือเนื้อดินหยาบมีเม็ดกรวดปะปนอยู่จำนวนมากเผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะค่อนข้างเรียบสีน้ำตาลแดง

แบบที่ 2 ตะคันดินเผาทรงกลมก้นมน พบจำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาขนาดเล็กปากตรง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 5.0 เซนติเมตร ความสูง 2.5 เซนติเมตร และความหนา 0.5 เซนติเมตร ลักษณะการขึ้นรูปแบบง่ายๆ ด้วยมือ เนื้อดินหยาบมีเม็ดกรวดปะปนอยู่จำนวนมาก เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะค่อนข้างเรียบ สีน้ำตาลเทา

แบบที่ 3 ตะคันดินเผาทรงกลมแบบถ้วยก้นตัด พบจำนวน 3 ชั้น สภาพชำรุด ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาขนาดเล็กปากตรง ส่วนลำตัวโค้ง ก้นตัด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 6 และ 7 เซนติเมตร ความสูง 2.5, 3, และ 3.2 เซนติเมตร และความหนา 0.7-1.0 เซนติเมตร ขึ้นรูปแบบง่ายๆด้วยมือ เนื้อดินหยาบมีส่วนผสมของเม็ดทรายปะปนอยู่ในเนื้อดิน เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะสีน้ำตาล สีน้ำตาลแดง และสีเทาดำ

แบบที่ 4 ตะคันดินเผาทรงกลมแบบถ้วยก้นตัด พบจำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาขนาดเล็ก ปากตรง ส่วนลำตัวเฉียงก้นตัด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 เซนติเมตร ความสูง 2.5 เซนติเมตร และความหนา 0.6 เซนติเมตร ขึ้นรูปแบบง่ายๆ ด้วยมือ เนื้อดินหยาบมีส่วนผสมของเม็ดทรายปะปนอยู่ในเนื้อดิน เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะสีน้ำตาลดำ

แบบที่ 5 ตะคันดินเผาทรงกลมแบบถ้วยก้นตัดทรงสูง พบจำนวน 1 ชั้น สภาพสมบูรณ์ ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาขนาดเล็ก ปากผายออกไม่สม่ำเสมอ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร ความสูง 2.5 เซนติเมตร และความหนา 0.6 เซนติเมตร ขึ้นรูปแบบง่ายๆด้วยมือ เนื้อดินหยาบมีส่วนผสมของเม็ดทรายปะปนอยู่ในเนื้อดิน เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะสีน้ำตาล

แบบที่ 6 ตะคันดินเผาทรงกลมแบบถ้วยก้นกลมมน พบจำนวน 1 ชั้น สภาพสมบูรณ์ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๐ เซนติเมตร ความสูง ๑.๗ เซนติเมตร และความหนา ๑.๐ เซนติเมตร ลักษณะการขึ้นรูปแบบง่ายๆ ด้วยมือ เนื้อดินหยาบมีส่วนผสมของเม็ดทรายปะปนอยู่ในเนื้อดิน เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะสีน้ำตาล

แบบที่ 7 ตะคันดินเผาทรงกลม ก้นตัดตรง พบจำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 เซนติเมตร ความสูงที่เหลือ 1 เซนติเมตร และความหนา 0.7 เซนติเมตร ลักษณะขึ้นรูปแบบง่ายๆ ด้วยมือ เนื้อดินหยาบมีส่วนผสมของเม็ดทรายปะปนอยู่ในเนื้อดิน เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ ผิวภาชนะสีน้ำตาล

เชิงเทียนดินเผา พบจำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางส่วนฐานเชิง 3.0 เซนติเมตร ส่วนถ้วยด้านบนเส้นผ่านศูนย์กลาง 4 เซนติเมตร และความสูง 3.5 เซนติเมตร ลักษณะเป็นภาชนะดินเผาทรงสูง ส่วนบนผายออกเป็นรูปถ้วย ถัดลงมาคอดแล้วผายออกเป็นส่วนเชิง ด้านล่างเว้า เนื้อดินค่อนข้างละเอียด ขึ้นรูปด้วยมือ เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ

หลักฐานทางด้านโบราณคดีที่พบในเบื้องต้น สันนิษฐานได้ว่า โบราณสถานถ้ำว้าวเป็นศาสนาสถานในวัฒนธรรมทวารวดี ก่อสร้างด้วยอิฐขนาดใหญ่ถือปูน ตั้งอยู่บริเวณกลางคูหาด้านในของถ้ำว้าว โบราณวัตถุบางประเภท เช่น เชิงเทียนดินเผา ตะคันดินเผา ภาชนะดินเผาแบบมีเชิงตักแต่งด้วยการทาน้ำดินและภาชนะดินเผาแบบมีสันที่พบภายในถ้ำน่าจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ภิกษุหรือชาวบ้านในอดีตนำมาใช้เพื่อการประกอบพิธีกรรม เช่น การตามไฟเพื่อเป็นพุทธบูชา หรือการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ศาสนสถานถ้ำว้าวนี้คงจะมีการใช้ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยา เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุบางประเภท เช่น ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อหยาบที่ตกแต่งผิวด้วยลายกดประทับแบบหม้อทะนนวน และชิ้นส่วนภาชนะเครื่องเคลือบที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่พบทั่วไปจากในแหล่งโบราณคดีสมัยอยุธยาปะปนร่วมอยู่ด้วย

การกำหนดอายุสมัย : ทวารวดี-อยุธยา

การประกาศขึ้นทะเบียน :

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี : ศาสนสถาน

สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี

ภาพประกอบ :

สภาพภายในโบราณสถานถ้ำวัว

ตะคันดินเผาและเชิงเทียนดินเผา
พบจากโบราณสถานถ้ำวัว จังหวัดเพชรบุรี

ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ
พบจากโบราณสถานถ้ำวัว จังหวัดเพชรบุรี

ก้อนอิฐขนาดใหญ่ พบจากแหล่งโบราณสถานถ้ำวัว

สำนักศิลปากร
เขมร